

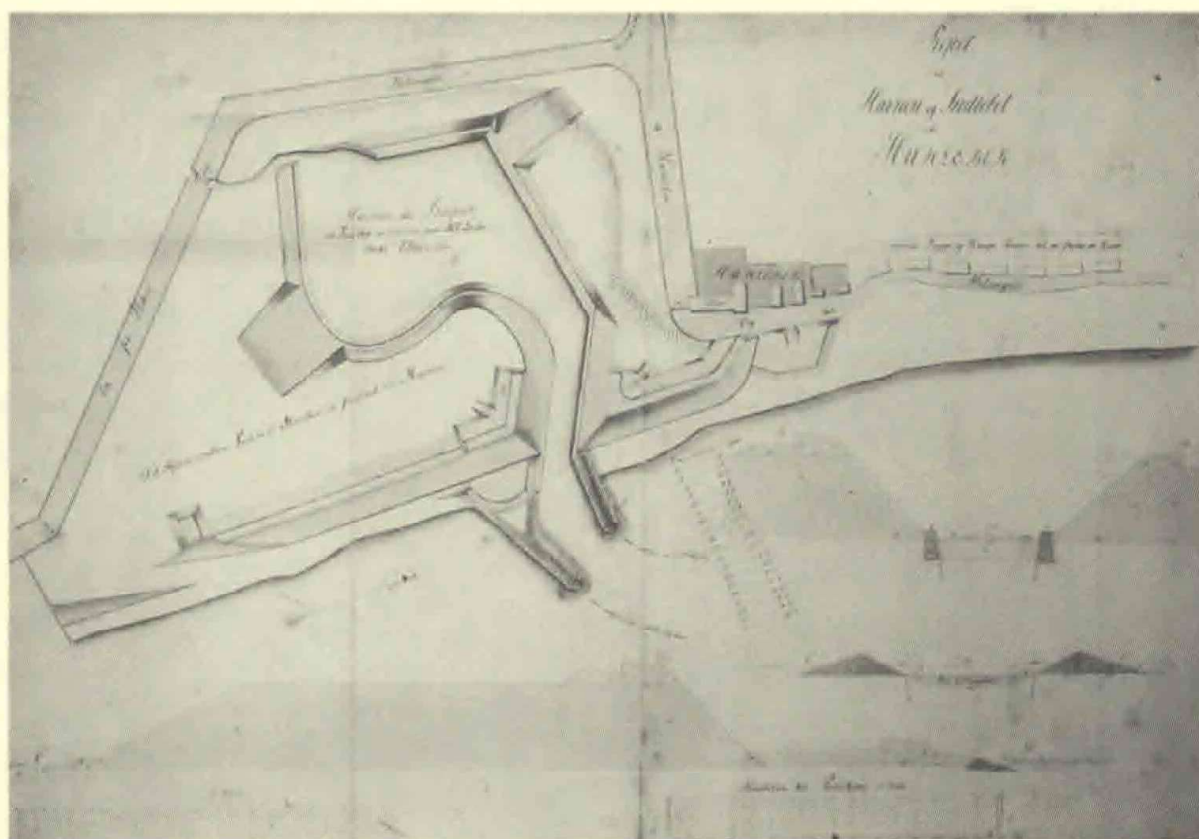
Louisiana, Museum for Moderne Kunst

Louisiana, Museum of Modern Art

Keywords: Museums; Gardens; parks; History; Denmark

*Vibeke Holscher**

Louisiana er oprindeligt et landsted bygget i 1855 af hofjægermester Alexander Brun og anlagt med en park i engelsk landskabelig havestil: slyngede stier, store plæner, sjældne træer, udsigtspavilloner m.m.

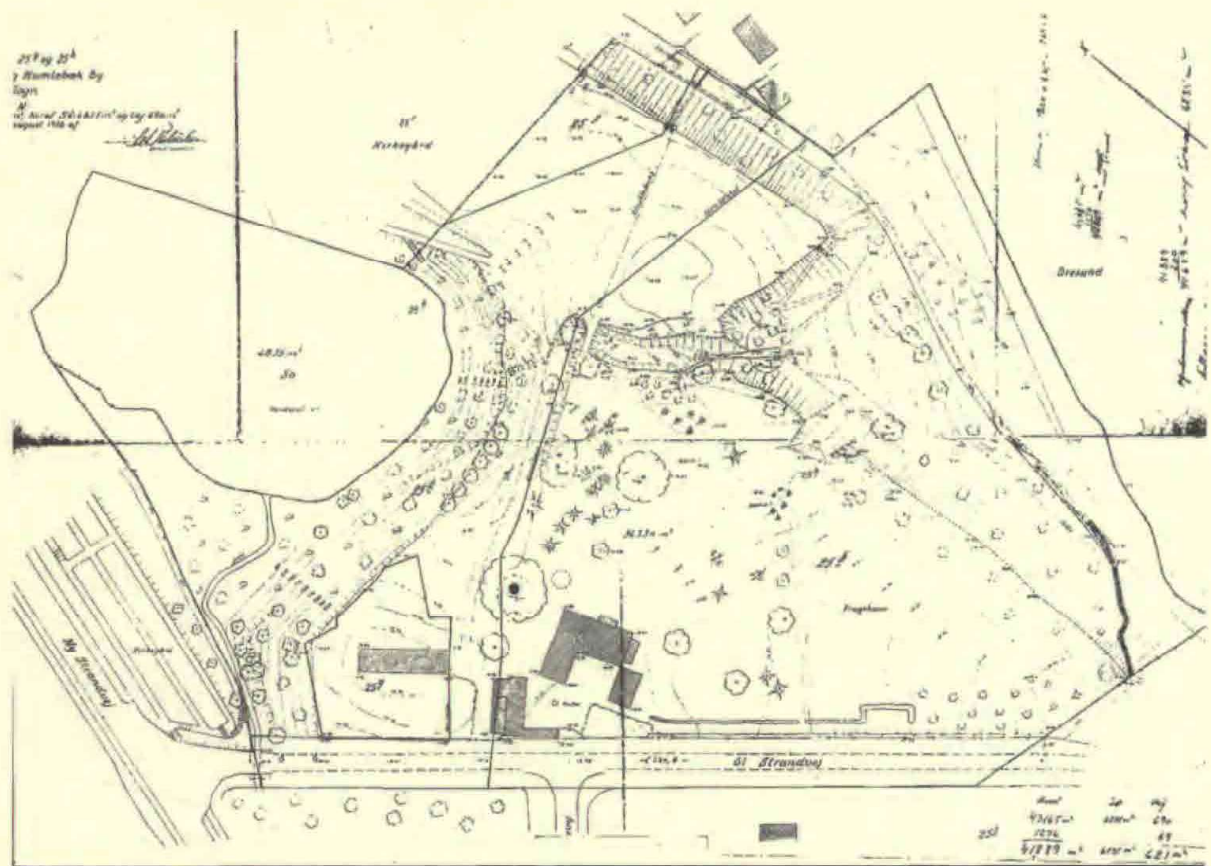

1. Kanonbådehavnen 1810. Havnen blev aldrig fuldt gennemført, dels p.g.a. statsbankerotten, dels fordi krigen med England blev afsluttet.

Det stærkt kuperede terræn har sin særlige historie. Under Englandskrigen i 1807-1814 blev hele området stærkt omformet. Humlebæk sø blev gravet større og gennem en kanal forbundet med sundet, således at kanonbåde kunne sejle ind og ligge i ly. Den opgravede jord blev lagt op mellem søen og sundet og dannede bastioner med kanonstillinger. Kaperhavnen kom aldrig i brug. Da anlægget endelig stod færdigt i

1814 var krigen forbi, men grundlaget for et dramatisk landskab var skabt. Naturen tog overhånd over det unyttige anlæg. Kaperhavnen omdannedes til en idyllisk skovsø, de skarptkantede bastioner mildnedes af vind, vejr og plantevækst. Dog ikke mere end at de dengang menneskeskabte terrænformer genfindes på Louisiana den dag idag.

Da Louisiana's grundlægger Knud W. Jensen i 1954 "opdagede" stedet lå ejendommen ubeboet hen, og parken havde været forsømt i en lang årrække; den var et vildnis. Dog genfandtes resterne af hofjægmesterens have. Der var frugthaven med krogede vildvoksende pære- og æbletræer, den muromkransede rosenhave beskyttet mod østenvinden, tepavillonen højt placeret med udsigt over Øresund, og gemt i krattet en række sjældne træer.

2. Landinspektørplan 1956. Planen viser parken, som den så ud, da Knud W. Jensen overtog Louisiana.

Parken har tre væsentlige landskabelige træk: en kløft, dannet af et kildevæld, den dybtliggende Humlebæk sø og – ud mod sundet – bastionen med en pragtfuld udsigt ud over vandet. Disse tre herligheder er udnyttet i bygningsgrupperingerne på en måde, der ikke blot skærper iagttagelsen af landskabet, men også svarer til forskelle i

anvendelsen. Med udgangspunkt i 1800-tallets fæstningsanlæg og den romantiske landskabspark, to elementer, der har vist sig at spille sammen på en meget vellykket måde, er Louisianas park gradvis blevet til det, den er i dag. Se ill. nr. 3 s. 24.

Ved åbningen i 1958 blev museet kaldt det skjulte museum – bygningerne underordner sig landskabet, skimtes bag træerne eller er lagt ind i skrænterne. Ved alle tilbygninger gennem årene, senest med børnehuset i 1994, er intentionerne blevet fastholdt, og vigtigheden af samspillet mellem natur og arkitektur, har dannet grundlag for museets udvidelser og parkens udformning. Således er alle bygninger placeret ude langs parkens og grundarealets grænser. Indtil 1980 lå museets tilbygninger gennem årene gemt bag '58-byggeriet og var så godt som usynlige fra parken. Men med sydfløjens tilkomst fik Louisiana en udvidelse, der fordoblede museets udstillingsareal, og der måtte foretages væsentlige indgreb i haven. Bl.a. måtte Heerupsamlingen, der havde hjemsted i den gamle frugthave vige, og skulpturgårdene fra 1974 omformes.

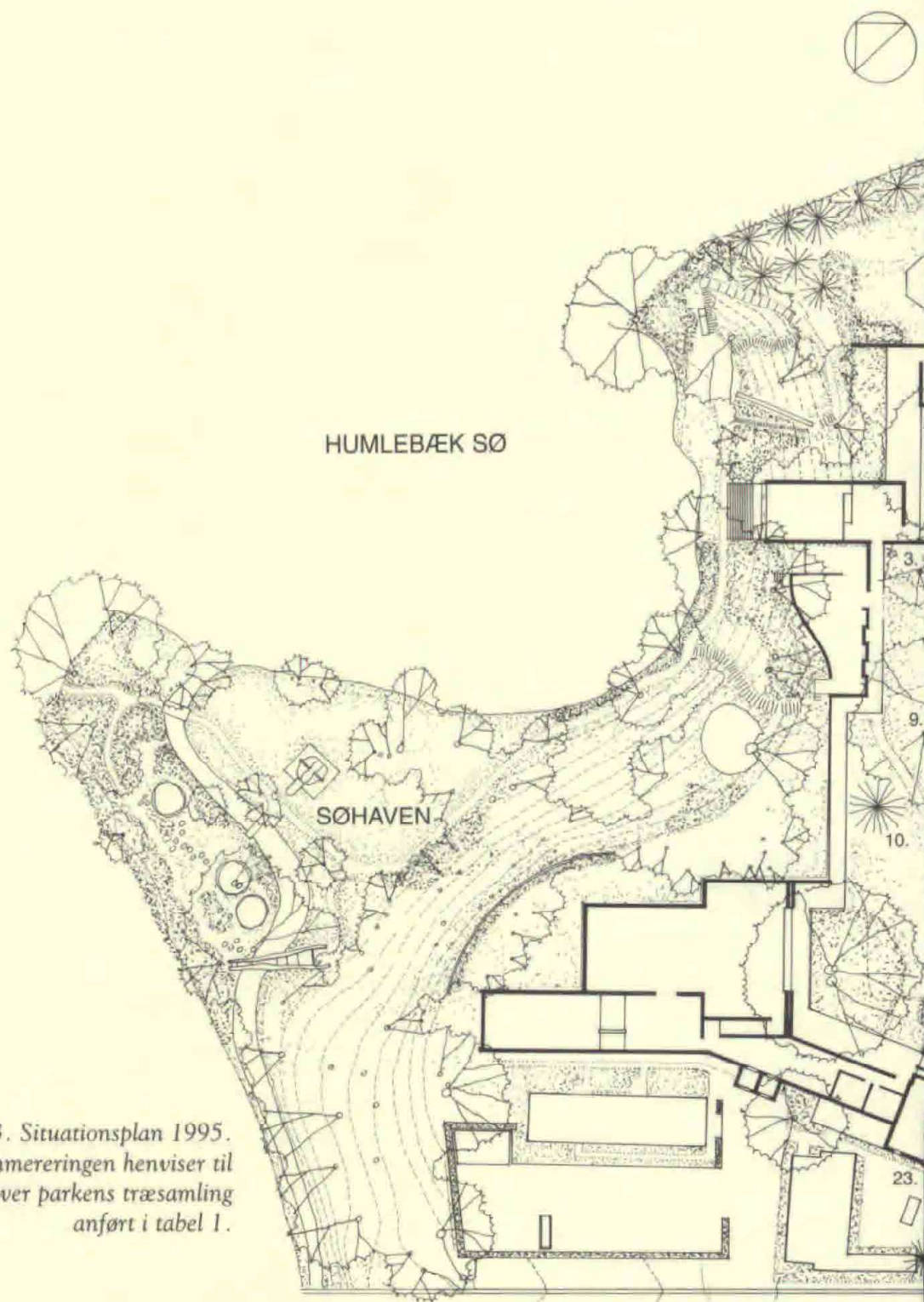
Skulpturgårdene bestod af et rumforløb med grønne vedbendvægge placeret i parkens sydligste hjørne på kanten af den høgebevoksede skrænt ned mod Øresund. Det skrånende terræn var terrasseret, og terrænforskellene optaget af lave vedbendgærder, der forsvandt i skovbunden og granittrin, der førte den besøgende fra rum til rum frem til et udsigtspunkt omtrent placeret på det sted, hvor tepavillonen i sin tid stod, og hvor idag sydfløjens pauserum ligger. Skulpturgårdenes vægge udgjordes til den ene side af det tætte vedbendtæppe og til den anden side af skovbund og slanke bøgestammer. Efter udvidelsen med sydfløjen blev de grønne vedbendvægge erstattet af bygningernes hvidmalede mure og Heerupsamlingen flyttet til bregnekløften, hvor de groft tilhuggede sten nu grupperer sig i et tæppe af vedbend under hængepilens hvælvede krone.

I 1991 kom grafikfløjens til, hvorved forbindelsen mellem nord- og sydfløjen blev etableret og "ringen" sluttet. Bygningerne ligger nedgravet, kun markeret af 2 glashuse, hvorfra trapper og elevatorer fører til udstillingssale og gallerier. Græstæppet blev derefter så at sige trukket hen over bygningskomplekser, og ved retableringen blev terrænet moduleret på en sådan måde, at samspillet med og nærheden til vandet yderligere blev forstærket.

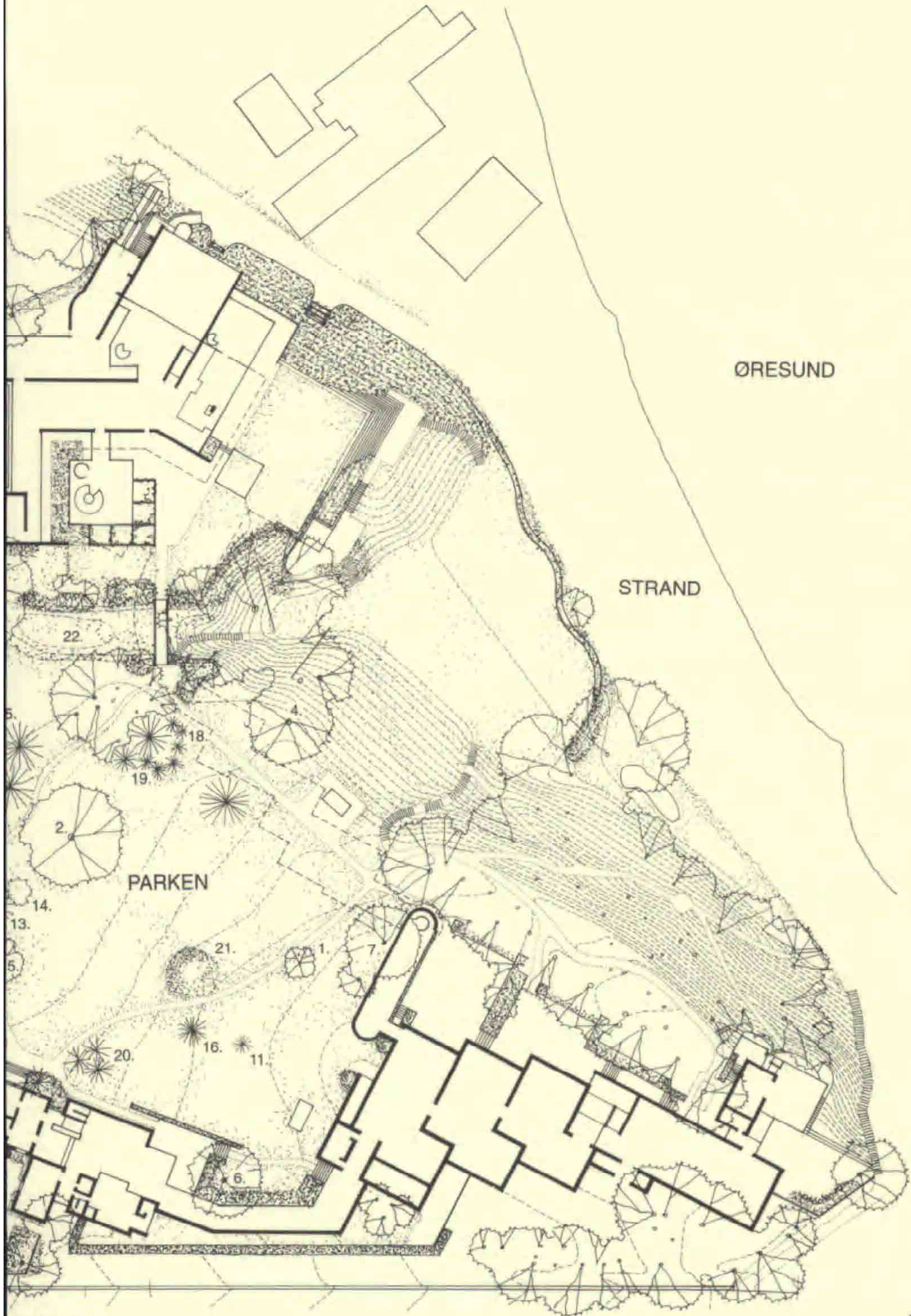
Skrænterne og det lavere liggende plateau mod sundet udgør ét stort græsklædt haverum orienteret mod Øresund og afgrænset af en slynget terrænstøttemur, der optager det ca. 2 m høje niveauspring til stranden. Dette plateau danner sammen med græsskråningerne og plænen foran den gl. hovedbygning havens samlende element - græsfladerne. På den sydvendte skråning nedenfor museumscaféen giver den store vinkelformede granittrappe sammen med to mindre terrasser gode opholds- og siddemuligheder med sundudsigt.

Parken har siden museets åbning undergået mange ændringer. For hvert nyt byggeafsnit

har dele af parken måtte vige og mere uberørte hjørner, hvor vildnisset før bredte sig, er blevet indlemmet i de plejede arealer og gjort tilgængelige og modstandsdygtige over for sliddet af mange menneskers daglige besøg.

3. Situationsplan 1995.
Nummereringen henviser til
fortregnelsen over parkens træsamling
anført i tabel 1.

ØRESUND

STRAND

PARKEN

RANDVEJ

Louisiana har fra museets start prioriteret bevarelsen af de eksisterende træer meget højt, og det har ofte været nødvendigt at spunse omkring træerne, når nybygninger kom for tæt på. Det er bl. a. medvirkende til at parken trods de mange tilbygninger "ligner sig selv". Efter grafikfløjens tilføjelse kan parken tage endelig form med en balance mellem de nære, velplejede, tydeligt formede elementer og de resterende naturprægede områder i dens periferi.

Til de sidtsnævnte hører søhaven. Ved børnehusets indvielse i 1994, blev søhaven efter adskillige års lukning atter åbnet for publikum med særligt henblik på at skabe udendørs udfoldelsesmuligheder for de besøgende børn.

Åbningen af søhaven er et udtryk for Louisianas betænelser på, at give alle gæster, børn som voksne mulighed for afslapning, leg og ophold i det fri.

Søhaven er ikke tænkt som en legeplads i traditionel forstand, men snarere et oplevelsessted, et lidt hemmelighedsfuldt sted med labyrintiske gange, hytter og huler og udsigtspunkter - et sted til at gå på opdagelse i og "blive væk" i.

Rammerne for søhavens aktiviteter er således stedets "natur": Bækken, søen, træerne, buskadset og skrænterne. De legeredskaber/installationer, der tilføres, udføres i naturmaterialer: træ, sten, jord og planter.

Én af inspirationskilderne til søhaven har været Bomarzo nord for Rom, en hellig skov skabt af Pirro Ligario: "En lund, med nogle mindre klippepartier, er her omskabt til et sandt raritetskabinet af mytiske figurer, giganter, fabeldyr, skæve tårne og pavilloner i sand og overnaturlig størrelse." En anden inspirationskilde har været begrebet "folly" - den rene tåbelighed - eller i den oprindelige latinske betydning - bold, kugle eller folianthus, struktur af grene og løvværk. Med landart-kunstneren Alfio Bonannos fugle-reder og bro over bækken er de første installationer på plads. Senere påtænker vi at arbejde med grotter, huler i skrænterne, løvhytter og løvgange, klippede vækster som f.eks. grupper af fabeldyr af taks, søjlerækker af træstammer m.m.

Ved en beskrivelse af Louisianas park må ikke glemmes endnu en vigtig funktion, som den skal tilgodese. Parken danner ramme om en række skulpturer. Nogle er opstillet så de forholder sig til bygningerne, og de skal primært opleves indefra. Andre har deres præcise haverum, skulpturgårdene, og atter andre er placeret frit i relation til træernes grønne vægge, græsset og vandet.

Med søhavens åbning er alle dele af parken snart endevendt - ikke, at jeg dermed vil sige at landskabsarkitektens arbejde er ved sin afslutning. I haven - det langsomme skuespil - skifter scenerierne fortsat, og i de kommende årtier er jeg ikke i tvivl om, at Louisianas park vil ændre sig ret markant, idet mange af de store gamle træer er ved at nå alders-grænsen, og en ny generation af træer er på vej ind på scenen. Intentionerne for parken vil dog ikke ændre sig. Den vil fortsat bære præg af sin fortid som landskabelig

park, og de nyplantede træer vil forhåbentlig ad åre blive værdige afløsere for de gamle.

Fra hofjægermesterens tid finder vi fortsat en lang række smukke gamle træer, der vidner om den tids sværmen for eksotiske træarter hjembragt fra fjerne verdensdele, bl.a. ses atlasceder, nikkogran, ginkgo og japansk ahorn samt varieteter af hjemlige træarter, en hængeeg, en hængebøg, en stor velformet blodbøg samt den ni-stammede bøg (se ill. 4 s. 29), som vi trods kraftigt svampeangreb, håber at kunne bevare endnu mange år. Agnete Pedersen var landskabsarkitekt på museets første udbygning i 1958. Derefter blev Edith og Ole Nørgaard Louisianas landskabsarkitekter, og siden 1980 har tegnestuen stået for Louisianas nyanlæg og endvidere fra 1988 ført tilsyn med vedligeholdelsen.

Tabel 1.
Planteliste, fortrinsvis
omhandlende parkens
samling af udenlandske
træarter, repræsenteret
ved store gamle
eksemplarer.

Nr	Dansk navn	Latinsk navn
1	Japansk ahorn	<i>Acer palmatum</i> 'Aureum'
2	Blodbøg	<i>Fagus sylvatica</i> 'Atropunicea'
3	Hængebøg	<i>Fagus sylvatica</i> 'Pendula'
4	Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>
5	Magnolia	<i>Magnolia x soulangiana</i>
6	Hængeeg	<i>Quercus robur</i> 'Pendula'
7	Rødeg	<i>Quercus rubra</i>
8	Hængepil	<i>Salix alba</i> 'Tristis'
9	Storbladet elm	<i>Ulmus glabra</i>
10	Nikkogran/skruegran	<i>Abies homolepis</i>
11	Koreansk gran	<i>Abies koreana</i>
12	Sølvgran	<i>Abies procera</i>
13	Atlasceder	<i>Cedrus atlantica</i> var. <i>glauca</i>
14	Tempeltræ	<i>Ginkgo biloba</i>
15	Rødgran	<i>Picea abies</i>
16	Rødgransort	<i>Picea abies</i> 'Cupressina'
17	Blågran	<i>Picea pungens</i>
18	Blågransort	<i>Picea pungens</i> var. <i>glauca</i>
19	Sitkagran	<i>Picea sitchensis</i>
20	Skovfyr	<i>Pinus sylvestris</i>
21	Eneart	<i>Juniperus chinensis</i> var. <i>pfitzeriana</i>
22	Strudsvingebregne	<i>Matteuccia struthiopteris</i>
23	Kamæleonbusk	<i>Actinidia kolomikta</i>

*Vibeke Holscher, Landskabsarkitekt, MDL
Lea Nørgaard & Vibeke Holscher, Landskabsarkitekter